

"אז תראי ונהרת ופחד ורחב לבבך" (ישעיהו ס,ה)

והמשכילים יזהרו כזהר הרקע ומצדיקי הרבים

ככוכבים לעולם ועד (דניאל י"ב, ג) אלו מלמדי תינוקות. כך ואמרו חכמים: ועוד אמרו: כל המלמד את בן חברו תורה כאילו ילדו.

שלוש קומות לחינוך הדתי. מנה אותם רבי עקיבא במשנה באבות:

חביב אדם שנברא בצלם

חביבים ישראל שנקראו בנים למקום

חביבים ישראל שניתן להם כלי חמדה

לדעתי זאת תכנית בחינוך שלנו.

קומה ראשונה, חינוך להיות אדם.

קומה שניה, להיות בן לעם ישראל,

קומה שלישית לזכות לתורה.

להיות אדם פירושו למלא את ייעודו הפנימי כאדם שהוא נברא בצלם אלוקים. מהו צלם אלוקים? מצינו חמש שיטות בראשונים: התבונה, הבחירה, היצירה, הנתינה, הנשמה הטהורה.

נחנך למקבץ השיטות: לתבונה המשתפת רגשות אך מובילה,

לבחירה חופשית מוסרית, ליצירתיות, לחסד ונתינה ולמודעות שחיי הגוף אינם הכול ויש נשמה. מותר האדם שהוא טהור.

בקומה השניה, נחנך להיות בן לעם הזה, להכיר את סגולתו המיוחדת, את הברית שנכרתה עימו בסיני ואת ההיסטוריה הארוכה והמרתקת שלו, בן לעם שלימד את העולם להאמין באחד וללמד ערכי מוסר.

ובקומה השלישית נלמד את התורה שניתנה לנו מסיני, ותורה שבעל פה שליוותה אותנו אלפיים שנה, נחנך לאהוב אותה אהבת נפש, לכבדה, להגות בה יומם ולילה ולהכיר את אמיתה, את עושרה ואת יופייה.

שלושה ציונים נצטוונו ללמד את הבנים והתלמידים הנקראים בנים: ושיננתם לבניך, והגדת לבנך, והודעתם לבניך. האחד עוסק בלימוד תורה דרך שינון, האחד במעמד הר סיני תורה מן השמיים דרך הודעה, והשלישי ביציאת מצרים ההיסטוריה של עמנו בדרך הגדה וסיפור.

ומה הדגם של תלמיד חכם אליו אנו מחנכים?

כתב הרמב"ם: רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה':

"אם דקדק על עצמו והיה דבורו בנחת עם הבריות ודעתו מעורבת עמהם ומקבלם בסבר פנים יפות ונעלב מהם ואינו עולבם, מכבד להן ואפילו למקילין לו, ונושא ונותן באמונה, ולא ירבה באריחות עמי הארץ וישיבתן, ולא יראה תמיד אלא עוסק בתורה עטוף בציצית מוכתר בתפילין ועושה בכל מעשיו לפני משורת הדין, והוא שלא יתרחק הרבה ולא ישתומם, עד שימצאו הכל מקלסין אותו ואוהבים

אותו ומתאוים למעשיו, הרי זה קידש את ה' ועליו הכתוב אומר: "וַיֹּאמֶר לִי עֲבָדִי אֶתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְפָּאֵר" (ישעיהו מ"ט, ג).

על תקופת הגאולה נאמר: "אֲזַ תִּרְאֶי וְנִהְרַת וּפְחַד וְרַחֵב לְבַבְךָ" (ישעיהו ס, ה)

תלמידי חכמים גדולים המחדשים בתורה, והוגים בה יומם ולילה במאות ישיבות, מדרשות, אולפנות ומכינות ואלפי תלמידים. מניין באה להם אהבת התורה? וכי לא ממה שינקו מהמורה לגמרא ביכתה והיושב כאן עמנו? ורחב לבבך!

ורחב? ומה עם הרבים שנתחננו אצלנו הנושרים מדרך האמת ועוזבים את מסורת אבות? האם הראינו להם די את העושר הגדול? האם האמינו בכנות החינוך שלנו? היכן טעינו? ופחד לבבך.

ופחד? הקצינים והחיילים בוגרינו המוסרים נפשם להגן על עמם ולילה ממי ינקו אהבת העם והארץ עד מסירות נפש? מהמורה בכיתה ד! ורחב לבבך!

ורחב?

כמה החמצנו בחינוך! כמה בנים ובנות שלא הבחנו במצוקות שלהם ולא היינו קשובים ורגישים דיינו ואיבדנו אותם בדרך.

ופחד?

וכמה מתנדבים, גומלי חסד, תורמי כליה, מקימי קייטנות למוגבלים, מניין ינקו את כוח הנתונה והטוב? וכי לא מהמחנכים והמחנכות היקרים היושבים כאן לפניי? ורחב!

ומה עם התלמידים השקועים שעות על שעות יומם ולילה במכשירים וברשתות ובאים לכיתה עם עיניים כבויות? ופחד לבבך.

ופחד?

וכמה רודפי אידיאלים עם עיניים חולמות מביטים בנו מחפשים צדק ויופי ושלוש ואמת ורגש חם ומבקשים את פני ה'.

ורחב. ומכון צומת, מכון פועה, ומכון טכנולוגי ורפואה והלכה ומשפט עברי וחקלאות, הלכה, רמב"ם יומי, ועוד ועוד מי הצמיח כל אלה? לא המחנכים היושבים עימנו כאן?

"אֲזַ תִּרְאֶי וְנִהְרַת וּפְחַד וְרַחֵב לְבַבְךָ" (ישעיהו ס, ה)

על מה שרחב לבבנו נשמח בצניעות ונדע כי לא בכוחנו השגנו זאת אלא בחסדו יתברך שהבטיח לנו: "וְאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אִתְּכֶם אָמַר ה' לֹא יִמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זָרַע זָרַעְךָ אָמַר ה' מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם וְדָבָר אֶסֶד מְדַבְּרוּ לֹא יָשׁוּב רִיקָם!"

חזקו ואמצו מורי ישראל מעתיקי השמועה מדור דור, אל ירך לבבכם מחולשות שעה, אל תיראו מהמקניטים אתכם ואל תערצו. סוף האמת לבוא. סוף שיכירו באלה שבורחים מן הכבוד ומן הממון, מחנכים למידות נאות ודרך ארץ, שואפים מעלה מעלה לרוחניות לאמת וצדק ורחמים ושלוש בין הבריות...

הרב חיים סבתו לכנס העשור